

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

57. An servi possint valide & licite matrimonium contrahere? Et an peccet Dominus, si prohibere intentet servo suo, ne ineat matrimonium, vel conetur impedire, aut supplicio afficiat servum ob ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

Sup. hoc ibi-
dem, figuro-
ter in duabus
Ref. not. præ-
terite.

quest. 2. §. quintum. Et debent docere omnes, qui dicunt vota impuberum collata in tempus libertatis, vt si voueant aliquid exequendum, cum adoluerint, valida quidem esse, sed similiter irritari posse à parentibus, & eorum qui loco parentum sunt, & hi sunt, idem Syluester, *dicti. verb. votum 4. questione 2. & verb. Religio 2. num. 14. ex Panormitano in cap. scriptura, de voto, & voti redempti. Nauarius in summa Latin. cap. 12. num. 67. Sotus lib. 7. de iustit. quest. 3. art. 1. Fundamentum huius opinionis est? Primò, quia, sicut vota impuberum habent ex dispositione iuris tacitam conditionem, si patri placuerit, ac proinde possunt irritari à dominis, & approbari, prout illis placuerit. Secundò, quia professio viri inuita vxore facta ita est irrita, & inualida ex sua natura, vt nec post mortem quidem vxoris teneatur vir ad talem professionem, ad Religionemque redire, vt patet ex capite quidam, de conuersione coniugati. & ex capite placet nobis, eodem titulo, propterea quod corpus viri vxori subiectum, & obligatum erat: qui magis subiectum est corpus serui domino, quam corpus viri vxori, & maius dominum habet dominus in corpore serui, & mancipij, quam vxor in corpore viri; ergo sicut votum professionis viri sine vxoris consensu factum ita est irritum, & nullum, vt nec post mortem vxoris obliget, ita etiam vota seruorum collata in tempus libertatis, absque consensu dominorum facta irrita omnino erunt, vel saltem à dominis irritari possunt.*

Vnde ex his ego puto vtramque sententiam esse probabilem, ex qua etiam sequitur decisio illius dubij, an valeant contractus serui collati ad tempus libertatis.

RESOL. LVI.

An Domini possint irritare vota seruorum?
Et quid, si votum sit audiendi Missam, ieiunandi, communicandi, &c?
Et quid de voto seruande Castitatis?
De votis vero ante seruitutem emissis, an Domini possint suspendere eorum executionem?
Et obseruatur vxorem non posse serui vota irritare, nisi spectet ad eius bona paraphernalia?
Et notatur posse Dominum serui impuberis parentibus arbitari omnia illum vota irritare, quod est valde notandum. Ex p. 7. tr. 7. Ref. 27.

* Sup. atqui
bus ex con-
tentis in hac
Ref. leg. su-
pra breuem
doctrinam
Ref. 54. pro
validitate a-
liorum vo-
torum.

§. 1. * **R**espondeo ea sola vota irritari posse, quæ eorum obsequio, & seruitio obstituerint, quia in ea sola ratione dominis subiecti sunt. Sic Nauarius cap. 12. n. 64. Valentia 2. 2. disput. 6. quest. 6. punct. 6. questione vltima, Azorius lib. 11. cap. 16. quest. 8. cap. 17. quest. 9. Lessius lib. 2. cap. 20. dub. 14. num. 86. in 2. edit. Suarez lib. 6. cap. 3. num. 1. 2. & 3. Sanchez pluribus relatis lib. 4. cap. 36. num. 2. Quapropter vota quorum executionem serui miserint in tempus solutæ seruitutis irritari non possunt. Sed de hoc vide superiorem resolutionem. Quia neque in executione, neque in obligatione dominorum obsequio præiudicant. De votis vero ante seruitutem emissis suspendi eorum executio potest, si præiudicantia fuerint, & idem est dicendum de votis obseruandi præcepta diuina; audiendi Missam, ieiunandi, communicandi. Nam esto irritari non possunt, quia non sunt de materia ipsis dominis subiecta; possunt tamen impediri, & suspendi aliquando si præcipiantur eo tempore fieri aliqua opera cum eorum obseruatione impossibilia, vt bene aduertit Sanchez d. cap. 36. num. 6. Quod à fortiori procedit in votis rerum ad consilium pertinentium, vt recitandi aliquas moderatas orationes, præstandi

* Quæ hic
est etiam
Ref. antecede-
ns, & in
aliis eius pri-
mæ annor.

aliquam moderatam abstinentiam. Votum vero castitatis, nullatenus irritari, neque suspendi potest. Quia eius obseruatio neque præiudicare dominis potest, neque impedire eorum continuum obsequium, vt fuerunt omnes D. D. Et idem est de votis realibus, si forte serui aliqua bona habeant propria, vt docuit Suarez d. capite 3. numero 5. Secus vero si ex bonis dominorum sint; nam eo ipso voto eorum dispositio subiecta.

2. Et idem non desinat hic apponere verba Villalobos in summa tom. 2. tract. 34. diff. 20. num. 1. ubi sic ait: *En las cosas que el seruo no perjudica a su señor, no es sugeto a él, sino que es sui iuris, y así no le podrá irritar los votos, que en esso bñ. sero: mas en las cosas que perjudican al señor, no es suyo, sino del señor, y así le puede irritar todos los votos que le perjudican, como todos tienen. De suere, que pue. de libremente hazer voto de castidad, y aun casarse, como consta del derecho, que quanto a esto no le es sugeto: mas podrá el señor irritarle el voto de pergruacion, y de rezar el Oficio diuino, y otros semejantes, como dice Santo Thomas, porque el seruo en ningún tiempo es esento del seruoicio de su señor, y estas cosas, es llano, que requieren tiempo. Mas si se hiesse estos votos para cumplirlos despuer que saliere del dominio de su señor, es cierto que obligarian, y no se le podrían irritar: porque nada desjo puen en el iuryzio del señor. Ita ille; cui adde omnino videndum Trullench. in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 37. num. 1. & seq. qui optime etiam obseruat vxorem non posse serui vota irritare nisi spectent ad eius bona paraphernalia. Notat etiam idem Trullench. dub. 36. n. 1. posse dominum serui impuberis parentibus irritari; omnia illius vota irritare; quod est valde notandum.*

RESOL. LVII.

An serui possint validè, & licitè matrimonium contrahere?
Et an peccet Dominus si prohibere intemes serui, ne ineat matrimonium, vel conentor impedire, aut supplicio afficiat seruum ob contractum matrimonium?
Et an Dominus post promissionem & sponsalia serui non possit amandare, vel vendere illum in aliam regionem? Ex p. 7. tr. 7. Ref. 36.

§. 1. **R**espondeo non solum validè sed etiam licite posse quemcumque seruum, absque villo consensu domini, legitimo matrimonio copulari. Habetur in iure cap. 1. de coniugio seruorum, vbi sic definitum est: Nec inter seruos debent matrimonium villatenus prohiberi; & si contradicentibus dominis, & inuitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolueda. Ratione probat Sanchez Thomas 4. dist. 36. quest. 1. art. 2. Quia iure nature & diuino, singuli homines facultatem habent, & libertatem ineundi matrimonium ad prorogationem humanæ speciei, & in remedium propria concupiscentie. Quia facultate nullo humano iure poterant spoliari. Neque potestas domini in seruum, poterat huic facultati naturali præualere; sed solum ad exigentia ciuilia obsequia extenditur potestas domini in per seruum. Quæ non sunt incompatibilia cum vinculo matrimonij. Quinimo, licet per vsum & census coniugij non remaneat seruus adeo expeditus ad omne obsequium, sicut si esset solutus; debet hoc ipsum tollari à domino, quia ex natura rei ita competit ei, cuiuslibet homini hæc facultas, vt spoliari ea non possit.

2. Hinc inferitur, peccare grauer dominum, si omnino prohibere tenet suo seruo ne ineat matrimonium. Non tamen per hoc tenetur dominus positine consentire: sed potest semper dicere, id sibi non placere. Item peccare grauer dominum, qui conetur impedire seruum ab inuendo matrimonio: ita vt post promissionem & sponsalia, non possit amandare, vel vendere illum in aliam regionem, vbi ea sponsalia impleri non possint. Non tamen teneretur dominus, etiam ante sponsalium promissionem, deprehendens inclinationem serui nuptias molientis, illum retinere in eodem loco: sed bene possit vti iure suo, mittendi, aut vendendi illum in alium locum. Rursus peccare grauer dominum: si pena & supplicio afficiat seruum ob contractum matrimonium: quia non potest illum iuste punire ob actionem licitam, & non iniuriosam ipsi domino. Non tamen per hoc teneretur dominus, prestare adhuc seruo illa gratuita beneficia, quae alioqui illi prestare solitus, aut paratus erat: vel ita benignè tractare, sicut alioqui faceret. Et hæc omnia docet Auerſa de Sacram. Matrim. q. 3. sect. 7. & Sanchez lib. 7. disp. 21.

RESOL. LVIII.

An serui matrimonio copulati possint licite vendi?

Et an vxor serui teneatur eum sequi in longinquam regionem ablegatum? Ex parte 7. tractatu 7. Res. 37.

§.1. **R**espondeo distinguendo ex communi sententia Doctorum in cap. 1. de coning. seruorum aut seruus inuit matrimonium domini consensu, aut eo infecto, vel repugante. Si primum, non licet vendere, quoniam damnus, & malum coniugi inferitur, vt est constans omnium opinio. Si secundum, Nauarra sentit in Man. cap. 22. num. 34. id facere licere domino absque lethali peccato: eo quod dominus vendit seruum tanquam rem suam, cuius pretio indiget. Angelus tamen in ver. Matrimonium, impedimento 4. num. 5. Syluester verb. seruus, quest. 7. Sotus 4. d. 35. quest. 1. art. 1. negant cum Sancto Thoma in Addit. quest. 52. art. 2. ad 4. id iuris dominum habere, eo quod vxor damnus graue patitur invita. Sed vtraque opinio facile conciliari potest. Etenim si in longinqua, & remota regione dominus viua cum seruo commoretur, & egestate, & inopia prematur, salua conscientia vendere potest, vt sibi ex pretio subueniat, quamuis seruus sit matrimonij vinculo adstrictus. Si in patria dominus degat, & necessitate aliqua cogatur, nisi ex serui pretio sibi succurrat, ibique emptorem ad vicina loca non inueniat, fas est seruum vendere emptori peregrino etiam in longinqua, & remota loca. His exceptis, & aliis huius generis causis, non licet domino seruum vendere in longinquam regionem amandandum, & transmittendum: eo quod vxori eius graue damnus inferatur contra iustitiam. Quæres, An vxor serui debeat eum sequi in longinquam regionem ablegatum? Respondet Sotus loco supra citato, Si maritus seruus possit commodè vxorem eò ducere, id facere deberet, cui vxor parere iure connubij cogeretur. Si vxor item maritum sequi commodè posset, tamen eam ille non deduceret, sequi deberet; secus autem, si id commodè facere nequeat. Et hæc omnia docet Azorius tom. 2. lib. 2. cap. 38. quest. 6. cui adde Filliucium tom. 2. tractat. 28. part. 2. cap. 3. num. 74. & Trullench in Decalog. tom. 1. lib. 4. cap. 1. an. 6. num. 4.

2. Vide etiam Sanchez lib. 7. disput. 22. per totam, & Auerſam quest. 3. sect. 7. vbi sic ait: Hinc D. Thomas in 4. d. 36. quest. 1. art. 2. ad 4. alique plures notant non licere domino vendere, ac distrahere seruum in regionem longinquam, sic separando eum ab altero coniuge, & impediendo vsum coniugij. Id tamen non admittit Scotus eadem dist. quest. 1. §. Dico ergo, & alij quidam, quædo scilicet seruus absque consensu domini nupſit. Alij verò plures variis modis distinguunt. Et quidem limitanda est conclusio D. Thomæ, quando alter coniux potest commodè sequi illum qui venditur in regionem longinquam, quia tunc per se non impeditur vsum coniugij. Et quando dominus graui necessitate premeretur, nec inueniret sufficiens pretium serui in loco suo; quia tunc præponderare videtur necessitas domini. Et multum etiam refert, si dominus contradixit vel consensit matrimonio sui serui. Aut alia circumstantia occurrat. Quod totum erit prudenti arbitrio discernendum. Ita Auerſa.

RESOL. LIX.

An seruus tentatur magis seruire Domino, quam vxori? Ex part. 7. tr. 7. Res. 38.

§.1. **R**espondeo, & dico primo, quod si seruus magis debet prestare obsequium domino, quam vxori, S. Thom. in 3. parte, questione 52. art. 2. ad 3. Glossic. 1. de coning. seru.

2. Dico secundò. Si seruus domini consensu vxore duxit, tenetur magis reddere vxori ius suum, quam domino; Ratio est, quia eo ipso quod domini consensu seruus contraxit, implicite ac tacite voluit, vt seruus vxori suæ debitum redderet. Hinc est, vt si eodem tempore dominus aliquid seruo præcipiat, & vxor debitum petat: si seruus vtrumque prestare potest ad vtrumque teneatur. At si nequeat vtrumque simul prestare, potius coniugi parere debet quam domino. In praxi tamen vix poterit id contingere; & semper vxor conscientia domini voluntatis, potest facile differre petitum complexum in commodius tempus. Etia docet Filliuc. tom. 2. fr. 8. p. 2. c. 3. n. 62. Azorius tom. 2. lib. 2. cap. 38. quest. 5. Trullench in Decal. tom. 1. lib. 4. cap. 1. an. 5. n. 9. & Auerſa de Sacram. Matrim. quest. 21. sect. 1. At de tota hac materia vide Sanch. lib. 7. disp. 21. per totam.

RESOL. LX.

An seruus possit dare mutuo? Ex parte 7. tractatu 7. Res. 23.

§.1. **R**espondeo quod si dominus concessit seruo administrationem peculij, potest dare mutuum, & accipere, si rogatus §. si fugiuimus ff. de reb. cred. sin minus quando cumque seruus mutuum det, is qui accipit obligatur domino, non seruo: dominus enim accipit ius ex contractu serui, leg. nec seruus ff. de pecul. Denique si seruus mutuum accipiat, si quidem iussu, aut nomine domini, & sic dominus obligatur: sin minus, seruus obligatur naturaliter, hoc est si fuerit adeptus libertatem, cogitur reddere mutuum. I. quod attinet ff. de reg. iuris. In casibus verò in quibus seruus acquirit sibi dominium de aliquibus bonis, vt supra visum est, posse dare mutuum dicendum est; sed generaliter inquirendum est.

Supra in Resolutionibus quæ hic sunt 27. 28. 30. 31. 32. 33. 34. 35. & in aliis carum notationum.

RESOL.